

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับนักศึกษาผมนายสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ เลขาธิการสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ขอแจ้งให้นักศึกษาทราบว่า การสอบข้อเขียนความรู้ชั้นเนติบัณฑิต ภาคสอง สมัยที่ ๗๘ ปีการศึกษา ๒๕๖๘ ได้ประกาศผลการสอบ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๘ ไปแล้วนั้น

กลุ่มวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สมัครสอบ ๑๐,๙๖๔ คน มีผู้เข้าสอบ ๖,๗๓๖ คน มีผู้สอบได้ ๑,๑๗๖ คน ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด ชื่อ นางสาวพรนันทน์ บุญรัตน์ สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง สอบได้ ๘๓.๐ คะแนน

กลุ่มวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สมัครสอบ ๑๑,๐๔๑ คน มีผู้เข้าสอบ ๖,๖๓๘ คน มีผู้สอบได้จำนวน ๑,๑๗๕ คน ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด ชื่อ นางสาวนพสร ชีวินไกรสร สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง สอบได้ ๘๒.๕ คะแนน

อาจารย์ขอแสดงความยินดีกับผู้ที่ได้สอบได้ และขอต้อนรับนักศึกษาใหม่ภาค ๑ สมัยที่ ๗๙ สำหรับภาคนี้ บทบรรณาธิการจะมีความเปลี่ยนแปลงคือเดิมอาจารย์จะเป็นผู้เขียนบทบรรณาธิการเอง แต่ภาคนี้ จะมีรองบรรณาธิการมาร่วมกันเขียนเพิ่มอีก ๔ ท่านคืออาจารย์ ดร.ศุภกิจ แยมประชา อาจารย์วิโรจน์ เกียรติสินทรัพย์ อาจารย์รวินท์ ชัยภักดิ์รักดี อาจารย์พลภวิชัย พันธุ์คำเกิด ที่ให้มีอาจารย์หลายท่านมาช่วยกันเขียนบทบรรณาธิการ ก็เพื่อให้นักศึกษาจะได้แง่คิดจากอาจารย์แต่ละท่านที่อาจจะแตกต่างกันซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา แต่ก็ยังคงแนวทางเดิมโดยการเขียนตอบข้อสอบเนติฯ นักศึกษาต้องจับประเด็นคำถามให้ได้ว่า คำถามต้องการให้นักศึกษาตอบเรื่องอะไร และเมื่อจับประเด็นได้แล้วนักศึกษาต้องนำข้อเท็จจริงจากคำถามเท่าที่จำเป็นในการนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมาย พร้อมให้เหตุผลประกอบและสรุปคำตอบตามที่คำถามได้ถามไว้ให้ครบถ้วน ในคำตอบจะแยกให้นักศึกษาเห็นว่า ข้อเท็จจริงจากคำถามจะใช้ตัวอักษรขีดเส้นใต้ ข้อกฎหมายจะใช้ตัวอักษรหนา เหตุผลประกอบและสรุปจะใช้ตัวอักษรหนาและขีดเส้นใต้ จากการตรวจสอบข้อสอบภาคที่ผ่านมามีนักศึกษาจำนวนมากลอกคำถามมาแล้วก็ตอบปนงงโดยไม่ให้เหตุผลและไม่มีหลักกฎหมายซึ่งจะไม่ได้คะแนน นี่คือเหตุผลที่นักศึกษาสงสัยว่าทำไมข้อสอบได้แต่ทำไมสอบตก ก็ขอให้นักศึกษาฝึกเขียนตอบจากตัวอย่างในบทบรรณาธิการนี้และข้อสอบเก่าที่เนติฯ จัดพิมพ์จำหน่าย สำหรับบทบรรณาธิการที่นำมาลงนี้ไม่ใช่การเก็งข้อสอบ แต่เป็นตัวอย่างให้นักศึกษาฝึกเขียนตอบข้อสอบ โดยอาจารย์แต่ละท่านจะนำคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจหรือข้อกฎหมายสำคัญมาแต่งเป็นคำถามและคำตอบ การฝึกเขียนตอบเป็นอีกหนึ่งทักษะที่นักศึกษาต้องฝึกนอกจากฟังการบรรยายหรืออ่านหนังสือรวมคำบรรยาย ถ้านักศึกษาทำได้ทั้งสองอย่างนี้ อาจารย์หวังว่านักศึกษาจะสอบผ่านในสมัยนี้

คำถาม นายเอกจางนายโทติดันกล้วยน้ำที่มชาติที่ตกอับให้ไปหานายตรีด้วยการใช้ปืนยิงให้ตาย นายโทไม่มีปืนจึงตั้งใจว่าจะไปหาซื้อปืน แต่ก่อนที่นายโทจะได้ปืน นายตรีมาว่ายนน้ำในสระที่นายโทคอยดูแลให้ความช่วยเหลือผู้มาว่ายนน้ำ ขณะที่นายตรีว่ายนน้ำอยู่คนเดียวในสระน้ำโดยมีนายโทดูแลความปลอดภัยอยู่นั้น นายตรีเป็นตะคริวกำลังจะจมน้ำตาย นายโทเห็นเหตุการณ์แต่อยากได้เงินค่าจ้าง นายโทจึงแก้มือกลับ ไม่ช่วยเหลือนายตรี ในเวลาเดียวกันนั้น นายจัตวาเดินผ่านมามองเห็นเหตุการณ์พอดี แต่นายจัตวาก็ไม่ช่วยเหลือนายตรีเช่นเดียวกัน ทั้งที่นายจัตวาไม่ต้องกลัวว่าจะเกิด

อันตราย ขณะที่นายตรีกำลังจะจมน้ำนายโทเกิดความสงสาร จึงกระโดดลงสระไปช่วยนายตรีขึ้นมา นายตรีไม่ตาย เพียงแต่เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายเท่านั้น

ให้วินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของนายเอก นายโท และนายจั่ว

คำตอบ ความรับผิดชอบทางอาญาของนายโท ขณะที่นายตรีเป็นตะคริวกำลังจะจมน้ำตาย เมื่อ นายโทมองเห็นแล้วนายโทยังกลับไม่ช่วยเหลือ เป็นการกระทำโดยดเว้นตามประมวลกฎหมาย อาญามาตรา ๕๙ วรรคท้าย ซึ่งให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยดเว้นการที่ จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย เพราะนายโทมีหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจงที่จะต้องคอยดูแล ให้ความช่วยเหลือนายตรีผู้มาว่ายน้ำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผล คือ ความตายของนายตรี การไม่เคลื่อนไหวของนายโทจึงเป็นการกระทำโดยดเว้นแล้ว (๒ คะแนน)

เมื่อนายโทกลับไม่ช่วยเหลือขณะที่นายตรีกำลังจะจมน้ำ แต่นายตรีไม่ถึงแก่ความตาย การกระทำของนายโทผ่านพ้นขั้นเตรียมเข้าสู่ขั้นลงมือกระทำความผิดตลอดแล้ว แต่การ กระทำนั้นไม่บรรลุผล เพราะการกระทำของนายโทใกล้ชิดต่อผลคือความตายของนายตรีจากการ จมน้ำตายแล้ว ต้องถือว่านายโทพยายามฆ่านายตรีโดยไตร่ตรองไว้ก่อนโดยเจตนาตามมาตรา ๒๘๙ (๔), ๘๐ (๒ คะแนน)

เมื่อนายโทจะพยายามฆ่านายตรีดังที่วินิจฉัยมาแล้ว แต่นายโทเกิดความสงสารจึงกระโดดลงสระ ไปช่วยนายตรีขึ้นมา นายตรีไม่ตาย เป็นกรณีที่ผู้พยายามกระทำความผิดกลับใจแก้ไขไม่ให้เกิดการกระทำ นั้นบรรลุผล เพราะหากนายโทไม่ช่วยนายตรีคงจะจมน้ำตาย เนื่องจากไม่มีคนอื่นช่วย เมื่อนายโท ช่วยจึงได้รับยกเว้นโทษจากการกลับใจในความผิดฐานพยายามฆ่า ตามมาตรา ๘๒ (๑ คะแนน)

อย่างไรก็ตาม การกระทำของนายโทเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายของนายตรี จึงเป็นกรณีการ ที่ได้กระทำไปแล้ว ต้องตามบทกฎหมายที่บัญญัติเป็นความผิด นายโทจึงต้องรับโทษในความผิดฐาน ทำร้ายร่างกายนายตรีโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา ๒๙๖, ๘๒ (๑ คะแนน)

ความรับผิดชอบทางอาญาของนายเอก เมื่อนายเอกจะจ้างนายโทให้ไปฆ่านายตรีด้วยการใช้ปืนยิง แต่นายโทไปฆ่านายตรีด้วยการไม่ช่วยเหลือนายตรี เมื่อนายโทกระทำความผิดถึงขั้นลงมือ ซึ่งถือว่าเป็น การพยายามฆ่านายตรีโดยไตร่ตรองไว้ก่อนโดยเจตนาดังที่วินิจฉัยมาแล้ว เมื่อนายโทไม่ได้ใช้ปืนยิงนายตรี ตามที่นายเอกใช้ แต่ก็ถือว่าการกระทำความผิดของนายโทยังอยู่ในขอบเขตการใช้ของนายเอก เพราะนายเอกเป็นผู้ก่อให้เกิดนายโทไปฆ่านายตรีด้วยการจ้าง เมื่อนายโทไปกระทำความผิด ก็ถือว่า นายโทกระทำความผิด เพราะการก่อของนายเอกโดยไม่ต้องคำนึงถึงวิธีการฆ่า เมื่อนายโทผู้ถูกใช้ได้ กระทำความผิด นายเอกผู้ใช้ก็ต้องรับโทษเสมือนตัวการตามมาตรา ๘๔ วรรคสาม, ๘๗ วรรคแรก (๒ คะแนน)

แม้การกลับใจแก้ไขไม่ให้เกิดผลของนายโท จะทำให้นายโทได้รับยกเว้นโทษในความผิดฐาน พยายามฆ่านายตรีโดยไตร่ตรองไว้ก่อนโดยเจตนาดังที่วินิจฉัยมาแล้ว แต่ก็จะนำเหตุยกเว้นโทษนี้มาใช้ กับนายเอกผู้ใช้ไม่ได้ เพราะการกลับใจเป็นเหตุส่วนตัวของนายโทตามมาตรา ๘๙ นายเอกจึงมี

ความผิดและต้องรับโทษในความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนโดยเจตนา โดยเป็นผู้ใช้ (๑ คະແນນ)

ความรับผิดทางอาญาของนายจัตวา ขณะที่นายตรีเป็นตะคริวกำลังจะจมน้ำตาย นายจัตวาเดินผ่านมามองเห็นเหตุการณ์พอดี แต่นายจัตวาก็ไม่ช่วยเหลือนายตรีเช่นเดียวกัน ทั้งที่นายจัตวาไม่ต้องกลัวว่าจะเกิดอันตราย ไม่เป็นการกระทำโดยงัดเว้นในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา เพราะนายจัตวาไม่มีหน้าที่ที่จำต้องกระทำเพื่อป้องกันผล แต่ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยละเว้นไม่ช่วยเหลือนผู้ซึ่งตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเอง แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็นตามมาตรา ๓๗๔ ซึ่งไม่ใช้การพยายามกระทำความผิด เพราะการละเว้นตามมาตรา ๓๗๔ เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผลแห่งการกระทำ จึงเป็นความผิดสำเร็จตามมาตรา ๓๗๔ แล้ว (๑ คະແນນ)

ข้อสังเกต คำถามข้อนี้มีหลายประเด็นหากตอบข้อสอบโดยวางหลักกฎหมายจะทำข้อสอบไม่ทัน จึงควรตอบโดยฟันธง ข้อความในหลักกฎหมายไม่จำเป็นต้องตรงตามตัวบททุกถ้อยคำขอให้ได้ใจความสำคัญครบถ้วนก็เพียงพอ สำหรับข้อกฎหมายและเลขมาตราที่มีในคำตอบ หากนักศึกษาจำเลขมาตราไม่ได้ก็ไม่ต้องใส่ เพราะหากตอบหลักกฎหมายถูกโดยไม่มีเลขมาตรา นักศึกษาก็จะได้คะแนนคืออยู่แล้ว แต่ถ้านักศึกษาตอบหลักกฎหมายถูกแต่ใส่เลขมาตราผิด อาจารย์บางท่านอาจหักคะแนน

หากนักศึกษาจะใส่เลขมาตราเพื่อให้คำตอบสมบูรณ์จริง ๆ ข้อกฎหมายควรจะใช้ชื่อเต็ม (ไม่ใช่ชื่อย่อ) โดยระบุชื่อกฎหมายครั้งแรกเพียงครั้งเดียว ครั้งต่อ ๆ ไปจะใส่เฉพาะมาตราโดยไม่ใส่ชื่อกฎหมาย เช่น ใช้คำว่า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ ในการกล่าวถึงครั้งแรก ต่อไปใช้เพียงคำว่า ตามมาตรา ๒๘๙ (๔), ๘๐ โดยไม่ต้องระบุชื่อกฎหมาย เพราะเมื่อกล่าวถึงมาตราภายหลังก็คือประมวลกฎหมายอาญาที่กล่าวมาตอนแรก การเขียนวิธีนี้เป็นการเขียนตอบวิธีเดียวกับชงคำตอบของข้อสอบเนติฯ และผู้ช่วยผู้พิพากษา

ถ้ามีหลายกฎหมายจะเขียนอย่างไร เช่น ตอบวิชากฎหมายอาญา แต่ต้องอ้างหลักกฎหมายแพ่งประกอบเหตุผลในคำตอบ นักศึกษาควรใส่ชื่อและเลขมาตราเฉพาะชื่อและเลขมาตราตามประมวลกฎหมายอาญา ส่วนกฎหมายแพ่งที่ตอบควรจะอ้างเพียงหลักกฎหมายโดยไม่ต้องอ้างชื่อกฎหมายและเลขมาตรา เพื่อไม่ให้สับสนว่ามาตราที่อ้างถึงเป็นกฎหมายแพ่งหรืออาญา

คำถามข้อนี้มี **ผู้ถูกกระทำ** เพียงคนเดียว แต่มี **ผู้กระทำหลายคน** การตอบข้อสอบต้องวินิจฉัย **ผู้กระทำที่เป็นผู้ลงมือกระทำความผิด** คือ นายโทเสียก่อนในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงวินิจฉัยผู้กระทำที่เป็น **ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน** ต่อไป หากไม่วินิจฉัยตามลำดับดังกล่าว แต่ไปวินิจฉัยผู้ใช้ก่อน คำตอบจะวกวน เช่น การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของนายเอกก่อน นักศึกษาก็ต้องวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของนายโทในการวินิจฉัยความรับผิดของนายเอกด้วย เพราะผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนตัวการ เมื่อถึงการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของนายโท ก็จะต้องวินิจฉัยความรับผิดของนายโทซึ่งวินิจฉัยไปแล้วขณะที่วินิจฉัยความรับผิดของนายเอก จะทำให้คำตอบวกวนสับสน ดังนั้น ก่อนตอบข้อสอบนักศึกษาต้องจัดลำดับเสียก่อนว่าจะวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของ ๑. นายโท ๒. นายเอก และ ๓. นายจัตวา ตามลำดับ และในความรับผิดของแต่ละบุคคลจะต้องวินิจฉัยประเด็น

ไต่ถาม ก็ต้องจัดลำดับไว้ ๑. กรณีของนายโทที่ต้องวินิจฉัยว่า ๑.๑ เป็นการกระทำโดยดเว้น ๑.๒ เป็นการพยายามกระทำความผิด ๑.๓ มีการกลับใจได้รับยกเว้นโทษ ๑.๔ ต้องรับโทษในความผิดที่ได้กระทำไปแล้ว ๒. กรณีของนายเอกต้องวินิจฉัยว่า ๒.๑ ขอบเขตและผลของการใช้ ๒.๒ เหตุส่วนตัวของผู้กระทำความผิด ๓. กรณีของนายจัตวาต้องวินิจฉัยว่า ๓.๑ ไม่เป็นการกระทำโดยดเว้น แต่เป็นการละเว้น ๓.๒ ไม่ใช้พยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๓๗๔

ข้อเท็จจริงในคำถามบางอย่าง เช่น "นายโทเป็นอดีตนักว่ายน้ำทีมชาติที่ตกอับ" ไม่ต้องเขียนมาในคำตอบ เพราะไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ต้องนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมาย มีอาจารย์หลายท่านเห็นว่า เมื่อไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ต้องนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมาย ก็ไม่ควรจะมีในคำถาม แต่อาจารย์เห็นว่าการแต่งคำถามตุ๊กตา แม้จะมีข้อเท็จจริงบางประการที่ไม่ต้องนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมาย ก็น่าจะมีอยู่ในคำถามได้หากไม่ทำให้คำถามยาวจนเกินไป ซึ่งจะวัดผลได้ว่านักศึกษาจับประเด็นได้หรือไม่ เพราะถ้านักศึกษาเขียนสิ่งเหล่านี้มาในคำตอบแสดงว่านักศึกษาไม่รู้ว่าข้อเท็จจริงใดควรนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมาย ข้อเท็จจริงใดไม่จำเป็นต้องเขียนตอบ ซึ่งจะเป็นจุดที่ใช้แยกความแตกต่างระหว่างนักศึกษาที่ได้คะแนนเต็ม กับนักศึกษาที่ตอบถูกต้องแต่ได้คะแนนน้อย

นายสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์

บรรณาธิการ

คำถาม ชาวเวียดนามสามมีกรียากับอารยาอยู่ก่อน ต่อมาปี ๒๕๕๘ ชาวเวียดนามกับดีดีแอบคบหากัน สามมีกรียาโดยไม่ให้อารยารู้ เมื่อปี ๒๕๖๒ ชาวเวียดนามได้รับกรรมสิทธิ์ห้องชุด ๒ ห้อง คือห้องชุดเลขที่ ๑ และเลขที่ ๒ ที่มารดาตนยกให้โดยหน้าที่ธรรมจรรยา ต่อมาชาวเวียดนามประสงค์จะยกห้องชุดเลขที่ ๒ ให้แก่ดีดี ชาวเวียดนามจึงลงลายมือชื่อในหนังสือมอบอำนาจและมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ดีดีไปดำเนินการจดทะเบียนโอนห้องชุดเลขที่ ๒ เป็นของดีดี โดยชาวเวียดนามแจ้งดีดีให้ไปจดทะเบียนว่าชาวเวียดนามขายห้องชุดให้แก่ดีดีเพื่อไม่ให้อารยาสงสัย จากนั้นวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๘ ดีดีลักหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๑ ซึ่งชาวเวียดนามเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย และปลอมหนังสือมอบอำนาจของชาวเวียดนามไปดำเนินการจดทะเบียนว่าชาวเวียดนามทั้งห้องชุดเลขที่ ๑ และ ๒ ให้แก่ดีดี ต่อมาชาวเวียดนามจับได้ว่าดีดีมีชู้และทราบว่าดีดีไปแอบจดทะเบียนโอนห้องชุดเลขที่ ๑ ชาวเวียดนามจึงขอเรียกห้องชุดทั้ง ๒ ห้อง คืนจากดีดี และเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๘ ชาวเวียดนามกับอารยาเข้าไปในห้องชุดเลขที่ ๒ ในขณะที่ดีดีไม่อยู่ในห้องแล้วเอาทรัพย์สินของดีดีออกไปจากห้องพัก วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ ดีดีไปแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีชาวเวียดนามกับอารยาข้อหาบุกรุกและลักทรัพย์ ชาวเวียดนามต่อสู้อย่างรุนแรงว่าชาวเวียดนามมอบอำนาจให้ดีดีไปดำเนินการจดทะเบียนโอนห้องชุดเลขที่ ๒ เป็นของดีดีเพียงห้องเดียว แต่ดีดีลักหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๑ และปลอมหนังสือมอบอำนาจของชาวเวียดนามไปดำเนินการจดทะเบียนโอนห้องชุดเลขที่ ๑ เป็นของดีดีด้วย อันเป็นการประทุษร้ายต่อชาวเวียดนามเป็นความผิดอาญาอย่างร้ายแรงในฐานฉ้อโกง ลักทรัพย์ ปลอมเอกสารและใช้เอกสารปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งการที่ดีดีแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีชาวเวียดนามข้อหาบุกรุกและลักทรัพย์ยังเป็นการทำให้ชาวเวียดนามเสียชื่อเสียงหรือหมิ่นประมาทชาวเวียดนามอย่างร้ายแรงอีกด้วย

ให้วินิจฉัยว่า การจดทะเบียนขายห้องชุดเลขที่ ๑ และห้องชุดเลขที่ ๒ เป็นของดีดี มีผลทางกฎหมายอย่างไร และชาวียขอเพิกถอนการจดทะเบียนดังกล่าวได้หรือไม่

คำตอบ การที่ดีดีจดทะเบียนโอนขายห้องชุดเลขที่ ๑ ให้ตนเองนั้น ชาวียไม่มีเจตนาที่จะโอนห้องชุดนี้ให้ดีดีมาก่อน แต่ดีดีลักหนี่งสื่อกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๑ แล้วปลอมหนังสือมอบอำนาจชาวียและดำเนินการทางทะเบียนให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนว่าชาวียขายห้องชุดนั้นให้ดีดี ย่อมเป็นการที่ชาวียมิได้ทำการใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างชาวียกับดีดีเพื่อจะโอนซึ่งกรรมสิทธิ์ในห้องชุดนั้นให้ดีดีแต่อย่างใด กรณีถือได้ว่านิติกรรมซื้อขายมิได้เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙ และไม่มีผลใช้บังคับ ยังไม่เกิดการเคลื่อนไหวแห่งสิทธิระหว่างชาวียกับดีดี กรรมสิทธิ์ในห้องชุดเลขที่ ๑ ยังคงเป็นของชาวียชาวียผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนจากดีดีซึ่งเป็นผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ด้วยการฟ้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนโอนขายห้องชุดเลขที่ ๑ ได้ตามมาตรา ๑๓๓๖ (ฎีกาที่ ๖๔๔๔/๒๕๔๘) (๒ คะแนน)

ส่วนห้องชุดเลขที่ ๒ นั้น การที่ชาวียมีเจตนาจะยกห้องชุดเลขที่ ๒ ให้แก่ดีดี แต่ให้จดทะเบียนว่าชาวียขายให้แก่ดีดี ตามมาตรา ๑๗๑ ในการตีความการแสดงเจตนานั้น ให้ฟังถึงถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร ฉะนั้นต้องถือว่าเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาคือการให้โดยเสน่หา การจดทะเบียนว่าชาวียขายห้องชุดเลขที่ ๒ ให้แก่ดีดีจึงเป็นการแสดงเจตนาลวงโดยชาวียสมรู้กับดีดีคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง นิติกรรมการขายห้องชุดย่อมตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง และเมื่อการแสดงเจตนาลวงคือนิติกรรมการขายนั้นเป็นนิติกรรมอำพรางการให้ จึงต้องบังคับตามนิติกรรมการให้ที่ถูกอำพรางไว้ตามมาตรา ๑๕๕ วรรคสอง (๒ คะแนน)

มาตรา ๕๒๕ ประกอบมาตรา ๔๕๖ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นบทบัญญัติเรื่องให้อันเป็นนิติกรรมที่ถูกอำพราง กำหนดว่า การให้อสังหาริมทรัพย์นั้นย่อมสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อนิติกรรมการซื้อขายและการให้โดยเสน่หานั้นต่างมีสาระสำคัญเหมือนกันคือการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไปให้อีกฝ่าย เพียงแต่การให้โดยเสน่หาเป็นการโอนกรรมสิทธิ์โดยไม่มีคำตอบแทนจากผู้รับ ส่วนการซื้อขายผู้ซื้อต้องชำระราคาให้แก่ผู้ขาย การทำนิติกรรมโดยจดทะเบียนว่าชาวียขายห้องชุดเลขที่ ๒ ให้แก่ดีดี จึงพออนุมานได้ว่าเป็นการทำนิติกรรมเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าชาวียยกห้องชุดเลขที่ ๒ ให้แก่ดีดีโดยเสน่หาตามเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญา อันเป็นการปฏิบัติถูกต้องในเรื่องแบบแห่งนิติกรรมแล้ว ไม่ตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๕๒ นิติกรรมการให้ห้องชุดเลขที่ ๒ ระหว่างชาวียกับดีดีจึงมีผลสมบูรณ์และสามารถใช้บังคับได้ตามมาตรา ๑๕๕ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๕๒๕ และมาตรา ๔๕๖ วรรคหนึ่ง (๒ คะแนน)

กรณีต้องวินิจฉัยว่าชาวียมีสิทธิเพิกถอนการจดทะเบียนหรือเรียกถอนคืนการให้ห้องชุดเลขที่ ๒ จากดีดีหรือไม่ ถ้าดีดีได้กระทำการใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้คือ (๑) ดีดีได้ประทุษร้ายต่อชาวียเป็นความผิดอาญาอย่างร้ายแรง หรือ (๒) ดีดีทำให้ชาวียเสียชื่อเสียงหรือหมิ่นประมาทชาวียอย่างร้ายแรง หรือ (๓) ดีดีบอกปิดไม่ยอมให้สิ่งของจำเป็นเลี้ยงชีวิตแก่ชาวียในเวลาที่ชาวียยากไร้และดีดียังสามารถจะให้ได้ ชาวียมีสิทธิจะเรียกถอนคืนการให้จากดีดีเพราะเหตุประพฤตินั้นได้ตามมาตรา ๕๓๑ (๑) ถึง (๓)

อย่างไรก็ดี การเรียกถอนคืนการให้เพราะเหตุผู้รับประพัตินรคุณนั้น ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า ภายหลังจากชาววิให้ห้องชุดแก่ดีดีโดยเสนหามีผลสมบูรณ์ไปแล้ว ต่อมาดีดีได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๕๓๑ ดังกล่าว แต่การที่ดีดีลักหนี่งสื่อกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๑ แล้วปลอมใบมอบอำนาจของชาววิอันเป็นการประทุษร้ายต่อชาววิเป็นความผิดอาญาอย่างร้ายแรงอันเป็นเหตุในการที่ชาววิเรียกถอนคืนการให้นั้น เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการดำเนินการจดทะเบียนโอนห้องชุดเลขที่ ๒ ไปเป็นของดีดี ชาววิจึงไม่อาจยกเหตุการณ์ดังกล่าวมาเป็นข้ออ้างเพื่อเรียกถอนคืนการให้จากดีดีตามมาตรา ๕๓๑ (๑) ได้ (๒ คะแนน)

ส่วนกรณีที่ชาววิอ้างว่าดีดีไปแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีชาววิขอหาบุกรุกและลักทรัพย์เป็นการทำให้ชาววิเสียชื่อเสียงหรือหมิ่นประมาทชาววิอย่างร้ายแรงอันเป็นการเนรคุณต่อชาววินั้น เมื่อชาววิกับอารยาเข้าไปในห้องชุดเลขที่ ๒ ในขณะที่ดีดีไม่อยู่ในห้องแล้วเอาทรัพย์สินของดีดีออกไปจากห้องพักการที่ดีดีไปแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีชาววิย่อมเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อปกป้องตนเองและทรัพย์สินของตน ไม่ใช่เป็นการเจตนาเกลี้ยกล่อมดำเนินคดีอาญาชาววิให้เสียชื่อเสียงหรือหมิ่นประมาทชาววิอย่างร้ายแรงตามมาตรา ๕๓๑ (๒) (๒ คะแนน)

ดีดีจึงมิได้ประพัตินรคุณต่อชาววิ ชาววิจึงไม่มีสิทธิเรียกถอนคืนการให้ห้องชุดเลขที่ ๒ จากดีดี (ฎีกาที่ ๓๗๔๕/๒๕๖๘)

ข้อสังเกต ข้อสอบข้อนี้อาจารย์นำข้อเท็จจริงส่วนมากมาจากฎีกาที่ ๓๗๔๕/๒๕๖๘ ซึ่งในย่อสั้นจะมีเฉพาะส่วนที่วินิจฉัยเรื่องนิติกรรมอำพรางเท่านั้น ส่วนที่วินิจฉัยเรื่องการขอถอนคืนการให้เพราะเหตุเนรคุณตามมาตรา ๕๓๑ นั้นจะอยู่ในย่อยาว การอ่านย่อสั้นของฎีกา ถ้าเรื่องใดน่าสนใจนักศึกษาคควรจะอ่านย่อยาว เพราะอาจจะมีข้อกฎหมายที่น่าสนใจเช่นฎีกานี้ เพื่อความสะดวกในการศึกษาอาจารย์ได้ย่อส่วนที่วินิจฉัยมาตรา ๕๓๑ ลงไว้แล้วด้วย

จากข้อเท็จจริงที่ว่า “เมื่อปี ๒๕๖๒ ชาววิได้รับกรรมสิทธิ์ห้องชุด ๒ ห้อง คือห้องชุดเลขที่ ๑ และเลขที่ ๒ ที่มารดาตนยกให้โดยหน้าที่ธรรมจรรยา” เป็นการมัดข้อเท็จจริงมาให้แล้วว่าชาววิเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในห้องชุดเพียงผู้เดียว ทำให้เห็นว่าห้องชุด ๒ ห้องนี้มีได้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของชาววิกับอารยาในการอยู่กินกัน และมีได้เกิดจากการทำมาหาได้ร่วมกัน อันจะทำให้อารยามีกรรมสิทธิ์รวมในห้องชุดดังกล่าวตามฎีกาที่ ๒๗๓๑/๒๕๕๖ แต่อย่างไรก็ตาม นักศึกษาไม่จำเป็นต้องตอบให้ชัดเจนขนาดว่าอารยาไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์รวมตามที่อธิบายนี้เพราะข้อสอบมิได้ต้องการวัดองค์ความรู้ นั้น แต่หากตอบมาผู้ตรวจก็ไม่หักคะแนนเพราะก็ไม่ใช้คำตอบที่ผิด แต่จะทำให้เวลาที่จะต้องใช้ตอบประเด็นอื่นที่ต้องการวัดผลมากกว่าเหลือน้อยลง

สำหรับห้องชุดเลขที่ ๑ นั้น นักศึกษาจะต้องระวังว่าไม่ใช่กรณีที่การทำนิติกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๗๒ แต่เป็นเพราะชาววิไม่เคยมีเจตนาที่จะทำนิติกรรมยกให้แก่ดีดีตามมาตรา ๑๔๙ เลยต่างหาก หากนักศึกษาเลือกที่จะตอบว่านิติกรรมนี้เป็นโมฆะก็จะเป็นคำตอบที่ผิด ส่วนที่เกี่ยวกับห้องชุดเลขที่ ๒ นั้น ในฎีกาฉบับนี้เพียงแต่นำมาตรา ๑๕๕ และ ๕๓๑ มาวินิจฉัยเท่านั้น ซึ่งอาจารย์เห็นว่าเพื่อความละเอียดในการเขียนตอบ ควรเริ่มจากการนำมาตรา ๑๗๑ มาปรับก่อนว่าเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณีในการทำนิติกรรมคือมีเจตนาอะไรก่อนที่จะปรับบทว่าแล้วเจตนาลงที่ไม่จริงตามมาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง

คืออะไร จากนั้นนักศึกษาก็ต้องปรับบทตามฎีกาฉบับนี้ที่ค่อย ๆ ปรับบทมาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง ก่อน จึงค่อยไหลไปปรับวรรคสอง ทั้งเมื่อมาตรา ๑๕๕ วรรคสอง ให้นำบทบัญญัติอันเกี่ยวกับนิติกรรมที่ ถูกอำพรางมาใช้บังคับ ผู้ตอบก็ควรจะเขียนเชื่อมโยงต่อว่า แล้วบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแบบของ สัญญาให้คืออะไร อาจารย์จึงวางหลักมาตรา ๕๒๕ และ ๕๕๖ วรรคหนึ่ง ในการตอบต่อเนื่องไปด้วย ฟังระลึกว่าในบางครั้ง การที่ศาลฎีกามีได้หยิบยกข้อกฎหมายบางข้อมาแสดงให้ปรากฏในคำพิพากษา ก็เนื่องจากคู่ความมิได้หยิบยกมาตราดังกล่าวขึ้นต่อสู้ในคดี แต่สำหรับการตอบข้อสอบแล้ว นักศึกษา จะต้องพยายามนำตัวบททุกมาตราที่เกี่ยวข้องมาเขียนตอบให้ได้ เพราะในขณะที่สอบนั้น ผู้เข้าสอบไม่มี ทางรู้เลยว่าตรงคำตอบที่จะออกมานั้นจะมีตัวบทเท่าที่มีในฎีกาหรือจะมีมากกว่านั้น โดยเฉพาะข้อสอบ อัยการผู้ช่วยธำรงคำตอบมักจะตอบทุกมาตราที่เกี่ยวข้อง แต่ถ้าสอบเนติฯหรือสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา ธำรงคำตอบน่าจะมีข้อกฎหมายตามฎีกาเท่านั้น

ฟังสังเกตว่าจริง ๆ แล้ว มาตรา ๕๒๕ บัญญัติว่า “การให้ทรัพย์สินซึ่งถ้าจะซื้อขายกันจะต้องทำ เป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่นั้น ท่านว่าย่อมสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ทำเป็นหนังสือและ จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่...” และมาตรา ๕๕๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นโมฆะ วิธีนี้ให้ใช้ถึง ซื้อขายเรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งซื้อขายแพและสัตว์พาหนะด้วย” แต่ในการวางหลักกฎหมาย เมื่อตอบข้อสอบนั้น นักศึกษาฟังหยิบยกมาเฉพาะองค์ประกอบที่จะต้องใช้ในการปรับบทเท่านั้น ดังนั้น อาจารย์จึงรวบใจความของทั้งสองมาตราที่ต้องใช้ในการเขียนตอบข้อนี้ แล้ววางหลักทั้งสองมาตรา ในคราวเดียวกันเลยว่า “มาตรา ๕๒๕ ประกอบมาตรา ๕๕๖ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นบทบัญญัติเรื่องให้อัน เป็นนิติกรรมที่ถูกอำพราง กำหนดว่า การให้อสังหาริมทรัพย์นั้นย่อมสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่” โดยไม่ต้องเขียนถึง “เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งซื้อขาย แพและสัตว์พาหนะด้วย” แต่อย่างไร เพราะข้อสอบข้อนี้มิได้มีประเด็นนั่นเอง

ฎีกานี้ให้เหตุผลสำคัญในเรื่องการอนุโลมแบบแห่งนิติกรรมว่า “นิติกรรมการซื้อขายและการให้ โดยเสนหานั้นต่างมีสาระสำคัญเหมือนกันคือการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไปให้อีกฝ่าย เพียงแต่การให้ โดยเสนหาเป็นการโอนกรรมสิทธิ์โดยไม่มีค่าตอบแทนจากผู้รับ ส่วนการซื้อขายผู้ซื้อต้องชำระราคาให้แก่ ผู้ขาย” และให้เหตุผลสำคัญเรื่องเหตุเนรคุณตามมาตรา ๕๓๑ ว่า “การเรียกถอนคืนการให้เพราะเหตุ ผู้รับประพฤตินेरคุณนั้น ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าภายหลังจากโจทก์ให้ห้องชุดแก่จำเลยโดยเสนหามีผล สมบูรณ์ไปแล้ว ต่อมาจำเลยได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ ป.พ.พ. มาตรา ๕๓๑” ซึ่ง นับเป็นห่วงเหตุห่วงผลที่สำคัญ นักศึกษาที่พบฎีกานี้ก็ต้องพยายามจดจำถ้อยคำที่แสดงเหตุผลนี้ให้ได้ เพื่อนำมาใช้เขียนตอบให้ได้คะแนนดี

อนึ่ง สิ่งที่นักศึกษาต้องระวังมากในการตอบข้อสอบเรื่องนิติกรรมอำพรางคือการใช้คำ ต้อง แยกแยะให้ได้ว่าอะไรคือนิติกรรมอำพราง และอะไรคือนิติกรรมที่ถูกอำพราง โดย “นิติกรรมอำพราง” ก็คือตัวนิติกรรมที่แสดงออกมาด้วยเจตนาลวงซึ่งจะมีผลเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง ส่วน “นิติกรรมที่ถูกอำพราง” ก็คือนิติกรรมที่คู่กรณีมีเจตนาแท้จริงที่ต้องการจะให้สิทธิหน้าที่ระหว่างกัน เป็นไปตามนั้น มาตรา ๑๕๕ วรรคสอง จึงให้มีผลบังคับได้อันสอดคล้องกับมาตรา ๑๗๑ สองคำนี้จึงเป็น คำที่มีความหมายคนละอย่าง ไม่อาจใช้สลับกันได้

สำหรับคำถามที่ว่าชาววีขอเพิกถอนการจดทะเบียนได้หรือไม่ นั่น ทุกครั้งที่ข้อสอบถามเรื่องการเพิกถอนการจดทะเบียน นักศึกษาพึงระลึกว่าข้อสอบถามมักขอบถามเรื่องเพิกถอนการฉ้อฉล (มาตรา ๒๓๗) เพิกถอนการจดทะเบียนที่เป็นทางเสียเปรียบแก่บุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อน (มาตรา ๑๓๐๐) เพิกถอนการจดทะเบียนโดยอาศัยสิทธิติดตามเอาคืนในฐานะที่เป็นเจ้าของ (มาตรา ๑๓๓๖) รวมถึงเพิกถอนการจดทะเบียนด้วยถอนคืนการให้เพราะเหตุเนรคุณ (มาตรา ๕๓๑) และถ้าเป็นข้อสอบวิชากฎหมายครอบครว ก็จะต้องคิดถึงเรื่องเพิกถอนการจดทะเบียนโดยบอกล้างสัญญาระหว่างสมรส (มาตรา ๑๔๖๙) เพิกถอนการจดทะเบียนเพราะทำนิติกรรมสำคัญเกี่ยวกับสินสมรสโดยไม่ได้รับความยินยอม (มาตรา ๑๔๗๖, ๑๔๘๐) และเพิกถอนการจดทะเบียนเพราะทำนิติกรรมสำคัญเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล (มาตรา ๑๕๗๔) ด้วย

กรณีตามปัญหาเรื่องห้องชุดเลขที่ ๒ เมื่อวินิจฉัยได้แล้วว่า นิติกรรมที่มีผลผูกพันคือการให้ และชาววิกับดีมีใช้คู่สมรสกัน ดังนั้น การขอเพิกถอนทางทะเบียนนั้นก็คงไม่พ้นเรื่องเพิกถอนการฉ้อฉล (มาตรา ๒๓๗) เพิกถอนการจดทะเบียนที่เป็นทางเสียเปรียบแก่บุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อน (มาตรา ๑๓๐๐) หรือเพิกถอนด้วยถอนคืนการให้เพราะเหตุเนรคุณ (มาตรา ๕๓๑) อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อวินิจฉัยแล้วว่านิติกรรมให้ไม่เป็นโมฆะก็ไม่ใช้เรื่องมาตรา ๑๗๒ ชาววิกับดีเป็นเจ้าของเดิมมิใช่เจ้าหนี้ก็ไม่ใช้เรื่องมาตรา ๒๓๗ ทั้งชาววิกับดีมีใช้บุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนจึงไม่ใช่เรื่องมาตรา ๑๓๐๐ คงเหลือแต่เรื่องการถอนคืนการให้เพราะเหตุเนรคุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคำถามระบุว่าชาววิกับดีอ้างว่าดีทำการประทุษร้ายต่อชาววิกับดีเป็นความผิดอาญาอย่างร้ายแรงตามประมวลกฎหมายอาญา และคดียังทำให้ชาววิกับดีเสียชื่อเสียงหรือหมิ่นประมาทชาววิกับดีอย่างร้ายแรงตรงตามตัวบทมาตรา ๕๓๑ (๑) (๒) อย่างชัดเจน ผู้ตรวจข้อสอบย่อมคาดหวังให้นักศึกษานำมาตรา ๕๓๑ มาตอบให้ได้

นอกจากนี้ นักศึกษาควรคิดต่อว่า หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่าชาววิกับดีสามารถถอนคืนการให้เพราะเหตุเนรคุณได้ตามมาตรา ๕๓๑ แล้ว ชาววิกับดีจะมีสิทธินั้นไปนานเพียงใด กล่าวคือ ชาววิกับดีต้องฟ้องขอถอนคืนการให้ภายในวันใด ซึ่งนักศึกษาจะต้องนำมาตรา ๕๓๓ มาตอบว่า ชาววิกับดีต้องฟ้องขอถอนคืนการให้ภายใน ๖ เดือนนับแต่ชาววิกับดีทราบเหตุเนรคุณนั้น แต่ต้องไม่เกิน ๑๐ ปี ภายหลังเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น (ซึ่งในข้อสอบนี้ยังไม่ปรากฏเหตุเนรคุณดังกล่าว)

อนึ่ง แม้นักศึกษาจะเคยพบเห็นฎีกาที่ ๔๐๙๖/๒๕๕๗ (เคยลงพิมพ์ในบทบรรณาธิการ ภาคหนึ่ง สมัยที่ ๗๘ เล่ม ๑๓) ซึ่งได้วินิจฉัยว่า การที่จำเลยซึ่งไม่ใช่เจ้าของห้องชุดนำหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุดไปจดทะเบียนขายแก่บุคคลอื่นโดยเจ้าของไม่รู้เห็นยินยอม เป็นการแย่งกรรมสิทธิ์ห้องชุดโดยใช้อุบายแย่งการครอบครองห้องชุดอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ และหากนำองค์ความรู้ตามฎีกาฉบับดังกล่าวมาเทียบกับข้อสอบนี้แล้ว ดีดีก็จะมีคุณสมบัติฐานลักทรัพย์ห้องชุดเลขที่ ๑ ของชาววิกับดีตาม แต่นักศึกษาไม่ต้องแสดงความรู้ดังกล่าวให้ปรากฏบนกระดาษคำตอบข้อนี้ เนื่องจากข้อสอบข้อนี้เป็นการวัดผลวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้นว่าการจดทะเบียนขายห้องชุดมีผลอย่างไรและชาววิกับดีจะขอเพิกถอนการจดทะเบียนได้หรือไม่ มิได้มีคะแนนสำหรับการตอบความรับผิดชอบทางอาญาของดีดีแต่อย่างใด

นอกจากนี้ อาจารย์กำกับข้อเท็จจริงชัดเจนว่า “คดีลักหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๑ ซึ่งชาววิกับดีรักษาไว้ในที่ปลอดภัย” นักศึกษาควรคิดต่อว่า หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปเป็นว่าชาววิกับดีเก็บหนังสือ

กรรมสิทธิ์ห้องชุดนั้นไว้ในที่ไม่ปลอดภัยอย่างดี จะเป็นการไม่ใช้ความระมัดระวังในการเก็บรักษาอย่าง วิทยุชนพึงกระทำ แล้วหากดีดีปลอมหนังสือมอบอำนาจจากวีแล้วลักหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุดไป จดทะเบียนโอนขายแก่บุคคลภายนอก ถือได้ว่าเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของชาวีโดยตรง เมื่อบุคคลภายนอกกระทำโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน สัญญาขายดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันชาวี ชาวี จะไม่มีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนขายห้องชุดนี้ได้ เพราะเมื่อต่างฝ่ายต่างอ้างความสุจริต ฝ่ายที่ประมาทเลินเล่อย่อมเสียเปรียบ (ฎีกาที่ ๑๘๗๓/๒๕๖๕)

ในภาพรวมของการเขียนตอบข้อนี้ นักศึกษาจะเห็นได้ว่า ในการวางหลักกฎหมายอาจารย์ มักจะใช้วิธีการนำตัวบทมาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงแล้วบอกผลทางกฎหมายไปเสียเลยพร้อมกับ อ้างอิงเลขมาตราด้วย (จะเห็นได้ชัดจากการวางหลักมาตรา ๕๓๑ ซึ่งฎีกาที่ ๓๗๔๕/๒๕๖๘ ก็เขียนไว้ เช่นนี้) เนื่องจากข้อสอบอย่างเช่นข้อนี้มีประเด็นมาก ไม่สามารถที่จะค่อย ๆ วางหลักโดยเขียนตัวบท กฎหมายอย่างเดียว แล้วค่อยย่อหน้าใหม่เพื่อนำข้อเท็จจริงในข้อสอบมาปรับบทกฎหมายแล้วบอกผล อีกทีได้เนื่องจากจะทำได้ไม่ทันภายในเวลา แต่ก็นักศึกษาก็ต้องสังเกตว่า อาจารย์จะนำองค์ประกอบ ทุกองค์ประกอบที่ต้องใช้ในตัวบทนั้น มาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงโดยละเอียดลออ มิใช่การกล่าวถึง เลขมาตราและบอกผลทางกฎหมายเลย ซึ่งจะเป็นการตอบที่แม้ถูกต้องคำตอบแต่เหตุผลใช้ไม่ได้ ผู้ตรวจ จะให้เพียง ๐-๑ คะแนน ส่วนที่อาจารย์เขียนถึงฎีกาต่าง ๆ ไว้ในคำตอบนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการ อ้างอิงเท่านั้น แต่นักศึกษาไม่ต้องจดจำเลขฎีกาและไม่ต้องเขียนอ้างอิงว่าตอบตามฎีกามาใน กระดาษคำตอบ เพราะมาตรา ๔ กำหนดบ่อเกิดแห่งกฎหมายว่าได้แก่ ตัวบทกฎหมายลายลักษณ์อักษร จารึก ประเพณีแห่งท้องถิ่น การเทียบเคียงกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และ หลักกฎหมายทั่วไป ตามลำดับ เท่านั้น คำพิพากษาของศาลฎีกามีใช้บ่อเกิดแห่งกฎหมายโดยตรงใน ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System)

ฎีกาที่ ๖๔๕๔/๒๕๕๘ หนังสือมอบอำนาจของโจทก์ที่มอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ ทำนิติกรรม ขายที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างเป็นเอกสารปลอม การที่จำเลยที่ ๔ ได้นำหนังสือมอบอำนาจปลอม ไปจดทะเบียนขายที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างของโจทก์ให้บริษัทจำเลยที่ ๒ และบริษัทจำเลยที่ ๒ ได้มอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ ไปจดทะเบียนรับซื้อที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างจากโจทก์ จึงถือได้ว่า นิติกรรมซื้อขายมิได้เกิดขึ้นและไม่มีผลใช้บังคับ กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างยังคงเป็นของ โจทก์ โจทก์ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนจากจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๓๖ โดยไม่มีกำหนดอายุความ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมซื้อ ขายที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างระหว่างโจทก์และจำเลยที่ ๒ ซึ่งได้จดทะเบียนขายไว้ได้

ฎีกาที่ ๓๗๔๕/๒๕๖๘ โจทก์มีเจตนาขายห้องชุดให้แก่จำเลยโดยเสน่หา แต่จำเลยไปจดทะเบียน ว่าโจทก์ขายห้องชุดให้แก่จำเลย การจดทะเบียนขายห้องชุดเป็นนิติกรรมอำพรางการให้ นิติกรรม การขายห้องชุดย่อมตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง และต้องบังคับตามนิติกรรมการให้ ที่ถูกอำพรางไว้ตามมาตรา ๑๕๕ วรรคสอง แต่นิติกรรมการซื้อขายและการให้โดยเสน่หานั้นต่างมี สาระสำคัญเหมือนกันคือการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไปให้อีกฝ่าย เพียงแต่การให้โดยเสน่หาเป็นการ โอนกรรมสิทธิ์โดยไม่มีค่าตอบแทนจากผู้รับ ส่วนการซื้อขายผู้ซื้อต้องชำระราคาให้แก่ผู้ขาย เมื่อโจทก์ ประสงค์จะโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดให้แก่จำเลยมาแต่ต้น การทำนิติกรรมโดยจดทะเบียนว่าโจทก์ขายห้อง

ชุดดังกล่าวให้แก่จำเลย จึงพออนุมโนได้ว่าเป็นการทำนิติกรรมเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าโจทก์ยกห้องชุดให้แก่จำเลยตามความประสงค์ของโจทก์แล้ว นิติกรรมการให้ห้องชุดระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงมีผลสมบูรณ์และสามารถใช้บังคับได้ตามมาตรา ๑๕๕ วรรคสอง

โจทก์มีสิทธิจะเรียกถอนคืนการให้จากจำเลยเพราะเหตุประพัตินรคุณได้ถ้าได้ความว่าจำเลยได้กระทำการฉ้อโกงหนึ่งดังต่อไปนี้คือ (๑) จำเลยได้ประทุษร้ายต่อโจทก์เป็นความผิดอาญาอย่างร้ายแรง หรือ (๒) จำเลยทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง หรือหมิ่นประมาทโจทก์อย่างร้ายแรง หรือ (๓) จำเลยบอกปิดไม่ยอมให้สิ่งของจำเป็นเลี้ยงชีวิตแก่โจทก์ในเวลาทีโจทก์ยากไร้และจำเลยยังสามารถจะให้ได้ ทั้งนี้เป็นไปตาม มาตรา ๕๓๑

การเรียกถอนคืนการให้เพราะเหตุผู้รับประพัตินรคุณนั้น ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า ภายหลังจากโจทก์ให้ห้องชุดแก่จำเลยโดยเสน่หา มีผลสมบูรณ์ไปแล้ว ต่อมาจำเลยได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ตามมาตรา ๕๓๑ แต่ข้อเท็จจริงที่โจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยฉ้อโกงหรือปลอมใบมอบอำนาจของโจทก์มาเป็นเหตุในการเรียกถอนคืนการให้ นั้น เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการดำเนินการจดทะเบียนโอนห้องชุดเลขที่ ๑๗๑/๓๒๕ ไปเป็นของจำเลย โจทก์จึงไม่อาจยกเหตุกรณีดังกล่าวมาเป็นข้ออ้างเพื่อเรียกถอนคืนการให้จากจำเลยได้

ขณะเกิดเหตุจำเลยมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๑๗๑/๓๒๕ การที่บุคคลใดจะเข้าไปในห้องชุดดังกล่าวและเอาทรัพย์สินของจำเลยออกไปจากห้องชุดนั้น ย่อมต้องได้รับความยินยอมจากจำเลยเสียก่อน เมื่อโจทก์ยอมรับว่า โจทก์ ว. และ พ. ได้เข้าไปในห้องพักขณะที่จำเลยไม่อยู่ในห้อง และได้เอาทรัพย์สินกับพระเครื่องของจำเลยไปจริง การที่จำเลยไปแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีโจทก์กับพวก ย่อมเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อปกป้องตนเองและทรัพย์สินของตน ไม่ใช่เป็นการเจตนากลั่นแกล้งดำเนินคดีอาญาโจทก์ให้เสียชื่อเสียง หรือหมิ่นประมาทโจทก์อย่างร้ายแรง ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยประพัตินรคุณต่อโจทก์ โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกถอนคืนการให้ห้องชุดเลขที่ ๑๗๑/๓๒๕ จากจำเลย

ฎีกาที่ ๒๗๓๑/๒๕๕๖ หลังจากผู้ตายกับผู้คัดค้านที่ ๔ จดทะเบียนหย่า ผู้ตายและผู้คัดค้านที่ ๔ ยังคงอยู่กินกันฉันสามีภริยาและมีบุตรด้วยกันอีก ๖ คน โดยผู้คัดค้านที่ ๘ ซึ่งเป็นบุตรคนสุดท้ายนั้น ย่อมเป็นข้อสันนิษฐานว่า ผู้ตายกับผู้คัดค้านที่ ๔ มิได้ถือเอาทะเบียนสมรสเป็นสาระสำคัญของความผูกพันเป็นสามีภริยากัน ทั้งความสัมพันธ์ของบุคคลในการอยู่กินกันและทำมาหาได้ร่วมกันซึ่งทรัพย์สินนั้น หากว่าบุคคลทั้งสองจะต้องอยู่ร่วมกันในบ้านเดียวกันตลอดเวลาและต้องกระทำการต่างๆ ร่วมกันในทุกเรื่องทุกราวเสมอไป แม้หากฝ่ายหนึ่งต้องออกไปทำงานนอกบ้านแสวงหาทรัพย์สินเพื่อสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้แก่ครอบครัวตามความรู้ความสามารถ ส่วนอีกฝ่ายเพียงทำหน้าที่คอยดูแลบ้านให้มีระเบียบเรียบร้อยและเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่บกพร่อง รวมทั้งการให้คำปรึกษาหารือ ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจเป็นห่วงเป็นใยและแบ่งปันความทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ย่อมเรียกได้ว่าเป็นการอยู่ร่วมกันและช่วยกันทำมาหาได้ซึ่งทรัพย์สินแล้ว ภายหลังผู้คัดค้านที่ ๔ ให้กำเนิดผู้คัดค้านที่ ๘ ทั้งผู้ตายและผู้คัดค้านที่ ๔ ต่างมิได้มีคู่สมรสใหม่ หากแต่ยังคงร่วมกันเลี้ยงดูบุตรทั้ง ๗ คน อย่างไม่มีข้อบกพร่องตลอดมา ย่อมบ่งชี้ว่าผู้ตายและผู้คัดค้านที่ ๔ ยังคงมีความสัมพันธ์กันฉันสามีภริยาเช่นเดิม ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าผู้คัดค้านที่ ๔ อยู่กินกับผู้ตายจนถึงวันที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย ผู้คัดค้านที่ ๔ จึงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกับผู้ตายและเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย

ฎีกาที่ ๔๐๙๖/๒๕๕๗ ฮ. และโจทก์ร่วมเป็นสามีภริยาตามกฎหมาย ฮ. ชื้อห้องชุด แต่ให้จำเลยถือกรรมสิทธิ์แทน โดยจำเลยเป็นผู้ถือกุญแจและชำระค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า อันเป็นการกระทำแทน ฮ. ชั่วครั้งชั่วคราวตามที่ได้รับมอบหมาย กรรมสิทธิ์ที่แท้จริงยังอยู่ที่ ฮ. และโจทก์ร่วม การที่จำเลยแจ้งเท็จว่าหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุดฉบับเดิมสูญหายเพื่อขอออกหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุดใหม่ เปลี่ยนกุญแจและเข้าครอบครองห้องชุดและทรัพย์สินต่าง ๆ ในห้องชุดแล้วนำไปขายแก่บุคคลอื่นโดย ฮ. และโจทก์ร่วมไม่รู้เห็นยินยอม เป็นการแย่งกรรมสิทธิ์ห้องชุดของ ฮ. และโจทก์ร่วมโดยใช้อุบายแย่งการครอบครองห้องชุด ต่อมาเมื่อจำเลยนำห้องชุดของโจทก์ร่วมไปขาย เงินที่ได้จากการขายห้องชุดเป็นผลสืบเนื่องจากการแย่งกรรมสิทธิ์และการครอบครองของจำเลย เพราะ ฮ. หรือโจทก์ร่วมไม่ได้ส่งมอบการครอบครองให้แก่จำเลย การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์

ฎีกาที่ ๑๘๗๓/๒๕๖๕ โจทก์เก็บรักษาโฉนดที่ดินพิพาทอันเป็นเอกสารสำคัญไว้ในลิ้นชักโต๊ะทำงาน ซึ่งอยู่ภายในบ้านชั้นล่างโดยไม่ได้ล็อกกุญแจ ย่อมง่ายต่อการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มาใช้บริการร้านเสริมสวยของ บ. และ บ. หยิบฉวยโฉนดที่ดินพิพาทไปได้โดยง่าย ถือเป็นการเก็บโฉนดที่ดินพิพาทไว้ในที่ไม่ปลอดภัย อันเป็นการไม่ใช้ความระมัดระวังในการเก็บรักษาอย่างวิญญูชนพึงกระทำ การที่ บ. ลักโฉนดที่ดินพิพาทของโจทก์ไปทำการปลอมลายมือชื่อโจทก์ในหนังสือมอบอำนาจแล้วนำโฉนดที่ดินพิพาทไปจดทะเบียนขายฝากแก่จำเลย ถือว่าเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของโจทก์โดยตรง เมื่อจำเลยมิได้ล่วงรู้ว่า บ. ลักโฉนดที่ดินพิพาทของโจทก์ไปทำการปลอมลายมือชื่อโจทก์ในหนังสือมอบอำนาจแล้วนำโฉนดที่ดินพิพาทไปจดทะเบียนขายฝากแก่จำเลย ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่า จำเลยกระทำโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน เมื่อต่างฝ่ายต่างอ้างความสุจริต ฝ่ายที่ประมาทเลินเล่อย่อมเสียเปรียบและต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่อาจยกเอาความประมาทของตนมาเป็นข้ออ้างเพื่อให้เกิดความเสียหายต่อจำเลยได้ สัญญาขายฝากดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันโจทก์

นายพลวิชย์ พันธุ์คำเกิด

รองบรรณาธิการ